

Ho kgakolwa phatlalatso ya SARS ya mareo a lekgetho ka maleme a mangata

Tshwane, 17 Tlhakubele 2022 – Khomishenara ya Ditshebeletso tsa Lekgetho tsa Afrika Borwa (SARS), Mong. Edward Kieswetter o tobokeditse maikemisetso a mokgatlo a ho phahamisa dipuo tsa semmuso tse neng di kotetswe pejana tikolohong ya tsa lekgetho le ya bolaodi ba meedi.

O ne a tshetleha puo nakong eo ho neng ho kgakolwa phatlalatso ya SARS ya mareo a lekgetho ka maleme a mangata e kentseng mareo a 450 ka dipuo tsohle tsa rona tsa semmuso (English e seng e le teng), le Sesotho, Setswana, Sepedi, Tshivenda, Xitsonga, IsiNdebele, Siswati, IsiZulu, IsiXhosa le Afrikaans. Lenane lena le akaretisa mekgahlelo e batsi ho tsa mareo a ditjhelete, a kang a lekgetho, diwili le a sebediswang ka kakaretso ho tsa dikgwebo tsa ditjhelete.

Khomishenara Kieswetter, o ile a hlekela sebae ka ho qotsa Molao wa Motheo: "Selelekela sa Molao wa Motheo wa Afrika Borwa se hopotsa batho ka tshusumetso eo puo e nang le yona. Rona, batho ba Afrika Borwa, re ananela ho hloka toka ho etsahetseng ka nako ya ho feta; re Tlotla bao e bileng mahlatsipa ka lebaka la toka le tokoloho naheng ya rona; re Hlompha bao ba sebeditseng ho aha le ho ntshetsa pele naha ya rona; le ba Kgolwang hore Afrika Borwa ke ya bohle ba phelang ho yona, re kopane le ha re na le diphapang".

O tswetse pele ka hore "ka boiteko bona SARS e hahamella ho fana ka tlhakisetsa e kgolwanyane le nnetefaletso ho balefalekgetho ba yona ka tshebediso ya dipuo tsohle tse 11 tsa semmuso ka sepheo sa ho phahamisa toka setjhabeng mmoho le motheo wa ditokelo tsa botho.

Tata Madiba (President Nelson Mandela) ka boyena o ile a re hopotsa ka matla ao puo e nang le ona ha a ne a re, "Ebang o bua le motho ka puo eo a e utlwisang, seo se leba hloohong ya hae. Empa ebang o bua le motho ka puo ya hae, seo se ama pelo ya hae"

Ke mengwahakgolo puo e ntse e le taba e ka sehloohong le e nang le kgahleho setjhabeng sa rona le leanong la naha. Tse ding tsa dipuo di makgetheng a ho timela ka lebaka la hore babui ba tsona ba se ba fedile kapa ba se ba kwentswe ke ditso tse ding. Haesale ho tloha ka 1994, mmuso o ntse o shebana le taba ya puo ka ha puo e kgona ho aha marokgo pakeng tsa batho ka bomong, pakeng tsa baahi, mme ho rona mona, e ka aha tshepo le ho ntlafatsa tshebeletso ho balefalekgetho le bahwebi.

Molao wa Tshebediso ya Dipuo tsa Semmuso (Use of Official Languages Act, UOLA) o ile wa saenwa ho ba molao ka 2013. Molao ona o fana ka matla a ho laola ka molao le ho beha leihlo tshebediso ya dipuo tsa semmuso ke mafapha a mmuso ho tse mabapi le mmuso. Molao ona o boela o kenya tlhokeho ya hore ho ananelwe leano le

hore ho thehwe diyuniti tsa dipuo bakeng sa mafapha a naha, ditheo tsa naha mmoho le dikgwebo tsa naha tsa setjhaba.

SARS e ile ya ananela leano le jwalo la puo, la kenya sena koranteng ya mmuso ka la 23 Pudukwana 2015, mme ha jwale e ntse e phethahatsa leano lena. Yuniti ya Ditshebeletso tsa Puo ya SARS e ile ya thehwa, ka thomo ya ho etsa tsohle tse matleng a yona ho ntshetsa pele dipuo tse neng di kotetswe pejana. Ebile e tshehetsa matsholo a ba tsa Thuto ya Balefalekgetho le Bahwebi a lebang baahing ho ya ruta balefalekgetho ka puo tsa bona mabapi le bohlokwa ba ho ikobela tefo ya lekgetho.

Selemong sena SARS e keteka dilemo tse 25 e thehilwe, mme ena ke phihlello e kgolo e thabisang, e thehilwe ka thomo ya ho bokella lekgetho lohle le kolotuwang, ho nnetefatsa boikobelo bo phahamemng ba lekgetho le melao ya bolaodi ba meedi le ho fana ka tshebeletso ya bolaodi ba meedi e sireletsang madiboho a rona le ho bebofatsa kgwebisano e molaong.

Ka ho ba le seabo maitekong ana a rona phatlalatso ena ya mareo a lekgetho ka maleme a mangata ha se feela mpho ya rona ho balefalekgetho, ho bahwebi le ho baahi ba Afrika Borwa feela, bao puo ya bona hangata e seng English empa ke mpho ho basebetsi ba rona ba sebetsang mmoho le balefalekgetho ba rona mme e nnetefatsa hore ba etsa seo ka tshebediso ya mareo a nepahetseng le a tjhaetsweng monwana ke Lekgotla la Dipuo Tsohle tsa Afrika (PanSALB). Re ananela le ho thoholetsa mosebetsi ona le tswelopele e ntsweng ke bakgathatema ba fetang 140 hore ho be ho fihlellwe sehlohlolo sena. Re ananela matsapa a sehlopha sena se batsi mme ho tswa botebong ba dipelo tsa rona re leboha Lefapha la Dipapadi, Bonono le Setso (DSAC) mmoho le Lekgotla la Dipuo Tsohle tsa Afrika (PanSALB) le sehlopha sa rona sa SARS.

Mong. Kieswetter o itse: “Mosebetsi oo re o etsang mona SARS o ama maphelo a baahi kaofela, haholoholo ba fumanehileng le ba kotsing ya ho utlwiswa bohloko, ka lekgetho leo re le bokellang le thusang mmuso ho fana ka ditshebeletso tsa motheo tse kang ditsiane, thuto le tlhokomelo ya tsa bophelo bo botle. Maafrikaborwa ohle a tlameha ho utlwisisa tema ya bohlokwa e kgathwang ke SARS. Ha ho tsela e fetang ena ya ho tlisa kutlwisiso ntle le ho bua le baahi ba rona ka dipuo tsa bona hore mosebetsi wa rona o tsebe ho ama dipelo tsa bona, jwalokaha Madiba a boletse”.

O ka fumana phatlalatso ena ya rona e ntjha ya Mareo a Lekgetho a SARS ka Maleme a Mangata – Volumo ya 1 websaeteng ya rona ya SARS. [Boha phatlalatso ya SARS ya mareo a lekgetho ka maleme a mangata mona.](#)

Ho fumana lesedi le fetang lena, ikopanye le SarsMedia@sars.gov.za